

RAZISKOVALNA NALOGA

Ina Zagorc, 2. c

GIMNAZIJA MURSKA SOBOTA
ŠOLSKO NASELJE 12, 9000 MURSKA SOBOTA

BREZDOMSTVO NE VIDIM - NE OBSTAJA?

(Vir: <https://www.clipart.email/download/63301.png>)

Raziskovalno področje: sociologija

Avtorica: Ina Zagorc

Mentorica: Melita Franko, prof.

Murska Sobota, februar 2020

ZAHVALA

Za pomoč in sodelovanje se iskreno zahvaljujem:

- moji mentorici Meliti Franko za vso pomoč in nasvete;
- Poloni Felicijan, vodji zavetišča za brezdomce Murska Sobota za opravljen intervju;
- varovancu zavetišča za brezdomce Murska Sobota za opravljen intervju;
- bivšemu brezdomcu za opravljen intervju;
- anketirancem Gimnazije Murska Sobota in Srednje poklicne in tehnične šole Murska Sobota;
- Ajdi in Žigu Barbarič za prevod povzetka;
- Živi Vidonja za pomoč pri anketiranju;
- staršem za vso spodbudo.

KAZALO

POVZETEK	4
ABSTRACT	5
UVOD	6
1. TEORETIČNI UVOD	7
1.1 KDO SPLOH SO BREZDOMCI?	7
1.1.2 VIDNO IN SKRITO BREZDOMSTVO	7
1.2 STATISTIČNI PODATKI	8
1.3 VZROKI ZA BREZDOMSTVO	8
1.4 USTANOVE IN DRUŠTVA V SLOVENIJI	9
1.5 BREZDOMSTVO IN DRUŽBA	10
1.5.1 "NE VIDIM - NE OBSTAJA?"	11
1.5.2 CESTNO BREZDOMSTVO	11
1.6 KRIMINALIZACIJA BREZDOMSTVA	12
1.7 PRAVICE BREZDOMCEV	12
1.8 POSLEDICE BREZDOMSTVA	15
2. RAZISKOVALNI DEL	16
2.1 OPREDELITEV PROBLEMA IN HIPOTEZE	16
2.2 VZOREC	16
2.3 UPORABLJENI PRIPOMOČEK	17
2.4 POSTOPEK ZBIRANJA IN OBDELAVE PODATKOV	17
3. REZULTATI	18
3.1 REZULTATI ANKETNEGA VPRAŠALNIKA	18
3.2 REZULTATI PRIDOBLENJI NA PODLAGI INTERVJUJEV	28
4. DISKUSIJA	33
5. ZAKLJUČEK	36
6. VIRI IN LITERATURA	38
7. PRILOGE	39

POVZETEK

Eden izmed svetovnih globalnih problemov je tudi revščina, s katero se srečujejo vse družbe od najbogatejših pa do tistih držav, ki jih uvrščamo med t.i. države tretjega sveta. Vedno več ljudi živi v pomanjkanju, kar pomeni, da nimajo zagotovljenih osnovnih življenjskih potreb. S tem povezana je tudi problematika brezdomstva.

Kljub temu, da je ta problem tako pereč in razširjen po svetu, pa se po mojem mnenju o tem govori zelo malo. In ravno zato sem se odločila, da raziščem to področje, povezano predvsem z brezdomci. Zanimalo me je, kdo so brezdomci, kaj jih pripeljalo do tega, da so se znašli v takšnem položaju, kako doživljajo svoje življenje, kaj pričakujejo, kako se počutijo,... Ali obstajajo kakšne ustanove, tako v Sloveniji, kot v našem domačem, lokalnem okolju, ki pomagajo brezdomcem. Vedno sem razmišljala o tem, da bi se s kakšnim tudi srečala in tako iz prve roke izvedela čim več o njih. Seveda pa me je zanimalo tudi to, koliko to problematiko poznajo in o njej razmišljajo moji vrstniki, sošolci, prijatelji,...

Pripravila sem anketni vprašalnik, ki ga je izpolnilo 105 dijakov Gimnazije Murska Sobota ter Srednje poklicne in tehniške šole Murska Sobota. Sestavila sem tudi intervju za vodjo zavetišča za brezdomce v Murski Soboti, intervju za varovanca zavetišča za brezdomce ter intervju za bivšega brezdomca iz Ljubljane. Dobila sem bogate odgovore, vtise, mnenja ljudi, ki se posredno ali neposredno srečujejo z brezdomci. Dobila sem podatke, ki jih marsikatero strokovne knjige ne navajajo in so zato toliko bolj dragoceni.

Zavedati se moramo, da je brezdomstva (žal) veliko in da se ga ne bomo rešili po principu "ne vidim - ne obstaja". Prav zato je potrebno spodbujati reševanje te problematike in prav vsak od nas lahko naredi nekaj v tej smeri. Če ne drugega, lahko kupimo kakšen izvod Kraljev ulice in tako pomagamo brezdomcem k dostojnejšemu življenju.

ABSTRACT

One of the world's biggest global problems is poverty, which affects all societies; from the wealthiest to the poorest. More and more people live in straitened circumstances, which means their basic living needs are not met. Along with this the face the issue of homelessness.

Although this problem is a burning issue and is pervasive around the world, it is, in my opinion, discussed very poorly. That's why I decided to research this field especially the problem of homelessness. I was interested in homeless people; who are they, what led them to their position, how do they go through their life, what are they expecting, how do they feel etc.? Are there any institutions in Slovenia, in our local areas, that help them? I always thought of meeting up with a homeless person and get information first-hand. I was also interested in the knowledge of my peers, schoolmates and friends on the topic.

I prepared a questionnaire, which was filled out by 105 highschoolers from Gimnazija Murska Sobota and Srednja poklicna in tehniška šola Murska Sobota. I also prepared three interviews; for the manager of the shelter of homeless in Murska Sobota, for a user of the shelter and for a man that went through the experience of homelessness in Ljubljana. I gained rich results, impressions and opinions of people that are directly or indirectly connected with homeless people. I received data that is not stated in any professional book, which makes them even more valuable.

We have to be conscious of the fact that there is (sadly) a lot of homelessness and we can not ignore it by the principle: "I don't see it – it's not happening". That's why it is so important to encourage solving the problem. Every one of us can do something in that way. It doesn't have to be a big act, buying a newspaper (Kralji ulice) is enough contribution to help the homeless to a normal life.

UVOD

Moje ime je Ina in sem dijakinja 2. letnika Gimnazije Murska Sobota. Na srečo lahko uživam v brezskrbni mladosti, v kateri ne čutim nobenega pomanjkanja, doma me pričaka topel obrok, zvečer ležem v svojo domačo posteljo, imam možnost šolanja,... Mladi vse te dobrine, ki jih imamo, jemljemo kot nekaj samoumevnega. Potem pa ob sprehodu skozi park ali obisku večjega mesta opazimo »nekoga«, ki svoje življenje preživlja na klopi ali išče zavetje pred mrazom pod kakšnim mestnim mostom. Šele ob takšni izkušnji začnemo razmišljati, da vsem le niso zagotovljene osnovne življenjske potrebe na enak način in da veliko ljudi živi v pomanjkanju. Šele takrat se zavedamo oz. začnemo ceniti vse, kar imamo.

Odločila sem se, da bom raziskala življenje brezdomcev in na to temo pripravila raziskovalno nalogo. Za to temo sem se odločila, ker menim, da je sam pojav brezdomstva pri nas zelo razširjen, a hkrati velikokrat spregledan in skrit od ostalega sveta.

Brezdomce največkrat opredelimo kot ljudi, ki cele dneve posedajo na klopcih ob alkoholu. Velikokrat pa pozabimo, da ti ljudje nimajo zavetja. Ko mi uživamo v toplem domu, so oni zunaj na mrazu. Premalo pozornosti namenjamo reševanju te problematike. Sicer imamo ustanove in društva, ki skrbijo za ljudi brez strehe nad glavo, vendar vseeno mislim, da v današnjem času do česa takega sploh ne bi smelo priti.

Brezdomstvo je zagotovo velik problem današnje družbe in skrajni čas je, da se začnemo zavedati, da se lahko vsak znajde v takem položaju. V ta namen sem se tudi odločila pripraviti svojo raziskovalno nalogo.

1. TEORETIČNI UVOD

1.1 KDO SPLOH SO BREZDOMCI?

Definicije brezdomstva so različne in so odvisne predvsem od tega, v kolikšnem odstotku je v nekem okolju ta problem politično in socialno priznan in pa od dejstva, koliko političnih in ekonomskih sredstev je na voljo za iskanje rešitev tega problema. Torej, definicije brezdomstva se med seboj razlikujejo, najpreprostejše definicije pa pojem brezdomstvo definirajo kot stanje osebe, ki nima bivališča oz. je le-to neustrezno.

Avtorica članka o predlogu za globalno definicijo in klasifikacijo (a proposal for a global definition and classification) pa predlaga, da bi se uporabljeni pojem "homelessness" (brezdomstvo) preoblikoval v "houselessness" (odsotnost stanovanja, strehe nad glavo oz. bivališča), kar bi omogočalo enotna merila in enotne ukrepe po celem svetu. (B. Dekleva, Š. Razpotnik, 2007: str. 2-6)

Če pa želimo razumeti pojem brezdomec, moramo hkrati razumeti tudi pojem dom. Slovar slovenskega knjižnega jezika besedo dom definira kot prostor, hišo, kjer nekdo stalno živi oziroma od koder izhaja. Torej glede na definicijo besede dom, lahko brezdomca preprosto definiramo kot osebo brez doma. (SSKJ - <http://bos.zrc-sazu.si/>; 16. 1. 2019)

1.1.2 VIDNO IN SKRITO BREZDOMSTVO

Zanimivi so tudi podatki Statističnega urada RS, kjer navajajo, da v bistvu obstaja več definicij brezdomstva in da nobena ni napačna. Evropska klasifikacija brezdomstva navaja 4 skupine brezdomcev:

1. osebe brez strehe nad glavo,
2. osebe brez stanovanja,
3. osebe, ki prebivajo v negotovem,
4. osebe, ki prebivajo v neprimernem bivališču.

Prvi dve skupini tako uvrščajo med t.i. vidno brezdomstvo, slednji pa med skrito brezdomstvo. (SURS - <https://www.stat.si/>; 10.2.2020)

Moje prvo vprašanje, ki se mi poraja ob teh definicijah je, kje potem sploh živi brezdomec in kakšno je dejansko življenje brezdomca. Vse to in še več bom predstavila v nadaljevanju.

1.2 STATISTIČNI PODATKI

Večina ljudi pozna pojem brezdomstvo, vendar kljub temu menim, da se premalokrat vprašamo, kako je s tem pojavom v Sloveniji in na splošno v svetu.

Na vprašanje o natančnem številu brezdomcev v Sloveniji je nemogoče odgovoriti, vendar Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ) ugotavlja, da je bilo leta 2017 v Sloveniji približno 2.760 brezdomcev. Dokaz, da je natančno številko res težko določiti, je dejstvo, da društvo Brezdomni do ključa (združene vse organizacije, ki delajo z brezdomci) ugotavlja, da je bilo leta 2016 v Sloveniji nekaj več kot 6.700 brezdomnih oseb. (SURS - <https://www.stat.si/>; 12. 2. 2020)

Kako pa je z brezdomstvom po svetu? Združeni narodi poročajo, da je po svetu več kot 100 milijonov brezdomcev. Če so ti podatki točni, je brez bivališča približno vsak šestdeseti človek na svetu. Kot zanimivost pa lahko navedemo tudi podatek, da so na Poljskem, v državi, kjer živi približno 40 milijonov prebivalcev, zabeležili okoli 300.000 brezdomcev, kar kaže na zelo veliko število ljudi, ki so brez strehe nad glavo.

Vidimo, da poleg brezdomnih, ki jih srečujemo na ulicah, tudi statistika kaže na to, da je ljudi brez primerne bivališča absolutno preveč. (<https://wol.jw.org/sl/>; 12. 2. 2020)

1.3 VZROKI ZA BREZDOMSTVO

Na splošno bi lahko rekli, da biti brezdomec ni individualna izbira vsakega posameznika, ampak je posledica slabosti današnje družbe. Vendar se kljub temu v človeških glavah rojevajo stereotipi, ki brezdomcem vedno znova pripisujejo psihične pomanjkljivosti, s tem pa se zmanjša odgovornost družbe za reševanje brezdomske problematike.

Na pojav brezdomstva pa ne vpliva le en sam dejavnik, ampak gre za več dejavnikov iz različnih področij. Seveda pa je pri vsakem izmed brezdomcev posredi druga izkušnja, hkrati pa preplet drugačnih dejavnikov, ki so pripeljali do življenja na ulici. (H. Košan, 2016: str. 4)

Najbolj pogosti vzroki za pojav brezdomstva, ki pa jih navaja Amnesty International (društvo, katerega glavna vizija je upoštevanje človekovih pravic), so naslednji:

- visoki stroški bivanja ter pomanjkanje ustreznih bivališč;
- pomanjkanje zaposlitvenih mest;
- pomanjkanje izobrazbe;
- nasilje v družini;
- učinki duševnih bolezni ali zlorabe prepovedanih substanc;
- omejen dostop do zdravstvene oskrbe;
- odvisnost od različnih institucij – osebe, ki so bile izpuščene iz zapora ali bolnišnice in nimajo nikakršne podpore svojcev ali prijateljev;
- izseljevanje zaradi naravnih nesreč ali oboroženih spopadov. (Amnesty International, *priročnik za učenje človekovih pravic* - str. 20)

1.4 USTANOVE IN DRUŠTVA V SLOVENIJI

Brezdomci so ljudje brez strehe nad glavo, največkrat pa so to tudi ljudje, ki se ne morejo zanesti na nikogar, in prav zaradi tega imamo v Sloveniji društva in ustanove, ki skrbijo za brezdomne ljudi. Najbolj znano društvo nosi ime Kralji ulice. To je društvo za pomoč in samopomoč brezdomcev. Kralji ulice je samostojna nevladna humanitarna organizacija, ki je bila ustanovljena septembra leta 2005. Združuje strokovnjake in strokovnjakinje s področja brezdomstva ter druge posameznike, ki se ukvarjajo z brezdomstvom, seveda pa so v društvo vključeni tudi ljudje, ki brezdomstvo in z njim povezane pojave dejansko doživljajo. Naloge Kraljev ulice so proučevanje, spoznavanje in raziskovanje brezdomstva, skrbijo pa tudi za preprečevanje brezdomstva, za izboljševanje življenjskih pogojev brezdomnih ter za razvoj praktičnih oblik dela na področju brezdomstva. Program je usmerjen v reševanje brezdomske problematike, hkrati pa poskuša vzpostaviti komunikacijo brezdomcev s širšo javnostjo, trudi pa se tudi za njihovo konstruktivno vključevanje v javnost. Društvo Kralji ulice je povezano tudi z drugimi organizacijami s področja brezdomstva, s katerimi izmenjujejo informacije, druge organizacije pa so jim tudi v pomoč pri iskanju potencialnih uporabnikov njihovega programa. Kot pa sem že navedla zgoraj, se društvo trudi vzpostaviti komunikacijo med brezdomci in javnostjo, s tem namenom izdaja tudi svoj časopis z istoimenskim naslovom (Kralji ulice). Časopis vsebuje različne zgodbe in besedila, ki brezdomstvo prikazujejo iz večih zornih kotov. Njegova prodaja pa poteka na nekoliko drugačen način kot pri ostalih časopisih. Ta časopis namreč prodajajo ulični prodajalci, ki časopis kupijo za 50 centov, prodajo ga pa za

1 evro; pri tem pol evra ostane njim. Torej ta časopis omogoča tudi brezdomcem, da si zaslužijo nekaj lastnega denarja. (Kralji ulice-<http://www.kraljiulice.org/>;15. 2. 2019)

Na področju Ljubljane deluje tudi Vincencijeva zveza dobrote, ki ima zagotovljen dnevni center za brezdomce. V njem brezdomcem ponujajo zajtrk, večerjo in razne dejavnosti, ki spodbujajo njihovo ustvarjalnost, sodelovanje in druženje. (<https://drustvo-vzd.si/brezdomci>; 17. 2. 2020)

Glede na to, da jaz kot avtorica te raziskovalne naloge prihajam iz Prekmurja, se mi zdi vredno izpostaviti tudi ustanovo, ki deluje v našem okolju. To je Zavetišče za brezdomce Murska Sobota, ki pa deluje v okviru društva Mozaik. To je humanitarno društvo za socialno vključenost, ki je bilo ustanovljeno leta 2003. Njihov program je namenjen osebam, ki so se zaradi različnih okoliščin znašle v vlogi brezdomca, usmerjajo pa se tudi v reševanje brezdomske problematike na področju Prekmurja.

(Društvo Mozaik-<https://www.mozaik-drustvo.si/>)

1.5 BREZDOMSTVO IN DRUŽBA

Ljudje različno gledamo na svet in prav tako se razlikujejo naši pogledi na brezdomstvo. Nekateri menijo, da so brezdomci ljudje, ki jim preprosto odgovarja življenje na ulici, drugi si raje zakrivajo oči, spet tretji pa se brez problema ustavijo na ulici in z brezdomcem spregovorijo besedo ali dve.

Po besedah Canguilhema je ena temeljnih potreb v družbi prav potreba po regulaciji. Vendar se pa družba kot taka ne more ohraniti brez posebnih mehanizmov, ki skrbijo za njeno skladno delovanje. Eden najbolj izstopajočih mehanizmov za uravnavanje družbe so norme, ki določajo, kaj se v določeni družbi obravnava kot sprejemljivo oziroma normalno, hkrati pa vse pojave in ljudi, ki ne ustrezajo njihovim kriterijem, označijo kot nesprejemljive (Canguilhem, 1987; po M. Zavrtanik, 2014: str. 16). Le-ti ljudje posledično postanejo pripadniki kategorije stigmatiziranih, ki jih avtor Goffman definira kot nosilce neželene drugačnosti (Goffman, 2008; po M. Zavrtanik, 2014: str. 16).

Brezdomci so žrtev diskriminacije zaradi njihovega načina življenja in zaradi dejanj, ki jih opredelijo kot brezdomce (npr. prodaja časopisa). Do brezdomnih ljudi imamo odpor, saj

največkrat predstavljajo način življenja, ki si ga ne želimo, hkrati pa v nas včasih vzbujajo strah in občutek krivde, ki se porodi predvsem ob tem, ko jim ne moremo pomagati.

Raziskava, narejena v sklopu knjige *Na dnu*, je pokazala, da večina brezdomcev ocenjuje, da jih družba skoraj nikoli ne obravnava kot individualne osebe, bolj ali manj pa se na njih gleda kot na ljudi, ki ogrožajo vrednote naše družbe, kot sta družina in dom. (Krek in Belin, 2010, str. 105; po M. Zavrtanik, 2014: str. 16).

Torej, prav vsak od nas se na brezdomstvo odziva, vendar vsak na svoj način. Ne glede na vse pa je brezdomstvo nedvomno pojav, ki se tiče prav vseh ljudi v naši družbi.

1.5.1 “NE VIDIM - NE OBSTAJA?”

Kot že omenjeno si ljudje tudi večkrat zakrivajo oči pred pojavom brezdomstva. Pa je res možno, da bi se ljudje v nedogled lahko pretvarjali v stilu “ne vidim - ne obstaja”? To na primer počnejo v nekaterih večjih mestih, kot so London, Seattle, Los Angeles, Guangdong (Kitajska). Te kraje sem izpostavila predvsem zato, ker so posegli po t.i. arhitekturi proti najšibkejšim. V Seattlu so namreč pod viaduktom, kjer so živeli brezdomci, namestili stojala za kolesa, tako so tudi npr. v Guangdongu namestili betonske konice, ki brezdomcem preprečujejo prenočevanje. Podobno so naredili tudi v Bristolu, kjer so pred neko stavbo namestili škropilnike za vodo, le - to pa so poimenovali nočni dež, ki tako preprečuje prenočevanje izven te stavbe. Vsi ti primeri kažejo na to, da se del naše družbe kljub vsemu z brezdomstvom spopada na najlažji možni način - z zakrivanjem oči pred dejanskim stanjem. (Kralji ulice, št. 153, str. 5)

1.5.2 CESTNO BREZDOMSTVO

Najbolj pogosta slika, ki se pojavi pri ljudeh, ki imajo predsodke do brezdomnih, je slika *cestnega brezdomca*. To je brezdomec, ki dneve in noči preživi na prostem, največkrat v parku ali v podhodu.

Pojem cestno brezdomstvo pa ne uporabljamo le za tovrstne brezdomce, ampak tudi za ljudi, ki spijo zunaj in pa za ljudi z uličnim življenjem, za katere pa ni obvezno, da noči preživijo na prostem.

Druga “kategorija” brezdomcev, ki jo navaja avtorica H. Košan, je t.i. *spanje zunaj*. V to kategorijo strogo uvrščamo vse ljudi, ki so brez strehe nad glavo, spijo pa na ulici, na klopeh, v vagonih, v podhodih, pod mostovi in na drugih podobnih mestih.

Tretja kategorija, ki jo navaja zgoraj omenjena avtorica, je t.i. *dnevno brezdomstvo*. Sem pa štejemo vse brezdomne ljudi, ki imajo bolj ali manj urejeno prenočišče, vendar pa ne glede na to živijo dnevno ulično življenje. (H. Košan, 2016: str. 5-8)

1.6 KRIMINALIZACIJA BREZDOMSTVA

Življenje na ulici je največkrat vzrok, da se brezdomci povežejo s kriminalom, hkrati pa jih je zelo veliko prisiljenih pridobivati življenjsko potrebne dobrine na ilegalen način. Prav zaradi tega pogosteje preživljajo zaporne kazni kot drugi ljudje, eden glavnih vzrokov za to pa je tudi pomanjkanje primernih programov za brezdomce. Ne glede na to, da so brezdomci velikokrat povezani s kriminalom, so prav tako velikokrat sami žrtve psihičnega ali fizičnega nasilja.

Pomembno je tudi dejstvo, da je bil leta 2006 sprejet zakon o varstvu javnega reda in miru, ki določa, da se nadležno beračenje in spanje na javnem mestu (če speči s tem koga vznemirja) obravnava kot prekršek. Ta zakon je, gledano s strani brezdomca, nesprejemljiv, saj je beračenje in spanje na prostem del življenja brezdomcev. Splošno gledano pa je tudi zelo malo verjetno, da bo brezdomec, v primeru kazni, sposoben plačati le - to. (M. Zavrtanik, 2014: str. 17-18)

1.7 PRAVICE BREZDOMCEV

Brezdomci so največkrat brez vsega - brez strehe nad glavo, brez družine in navsezadnje tudi brez prijateljev. Ampak ne glede na to se mora vsaka družba/država zavzemati za temeljne pravice brezdomnih. Kot najpomembnejše je vredno izpostaviti naslednje pravice:

- **pravica do izhoda iz brezdomstva** (storitve, ki ponujajo možnost nastanitve, morajo biti dostopne vsem brezdomcem);
- **pravica do dostopa do dostojnih zasilnih nastanitev** (kadar varna in trajna nastanitev ne more biti takoj zagotovljena, mora biti vsem brezdomcem zagotovljen dostop do zasilnih nastanitev);
- **pravica do uporabe javnih prostorov** (brezdomci morajo imeti enako pravico do uporabe javnih prostorov in prostega gibanja, prav tako kot vsi ostali ljudje);

- **pravica do enake obravnave** (vsi brezdomni ljudje imajo pravico, da jih obravnavajo kot vso ostalo populacijo);
- **pravica do dostopa do javnih sanitarij** (če se brezdomcem ne morejo omogočiti zasilne nastanitve, imajo pravico do dostopa do javnih vodnjakov, tušev in stranišč);
- **pravica do nujnih storitev** (imajo pravico do socialnih in zdravstvenih storitev, policije in gasilcev pod enakimi pogoji, kot vsi ostali ljudje);
- **pravica do udeležbe na volitvah** (brezdomci imajo, ne glede na njihov položaj, pravico do udeležbe na volitvah);
- **pravica do zasebnosti** (ta pravica mora biti spoštovana v največji možni meri in sicer v vseh nastanitvah, v katerih bivajo brezdomci).

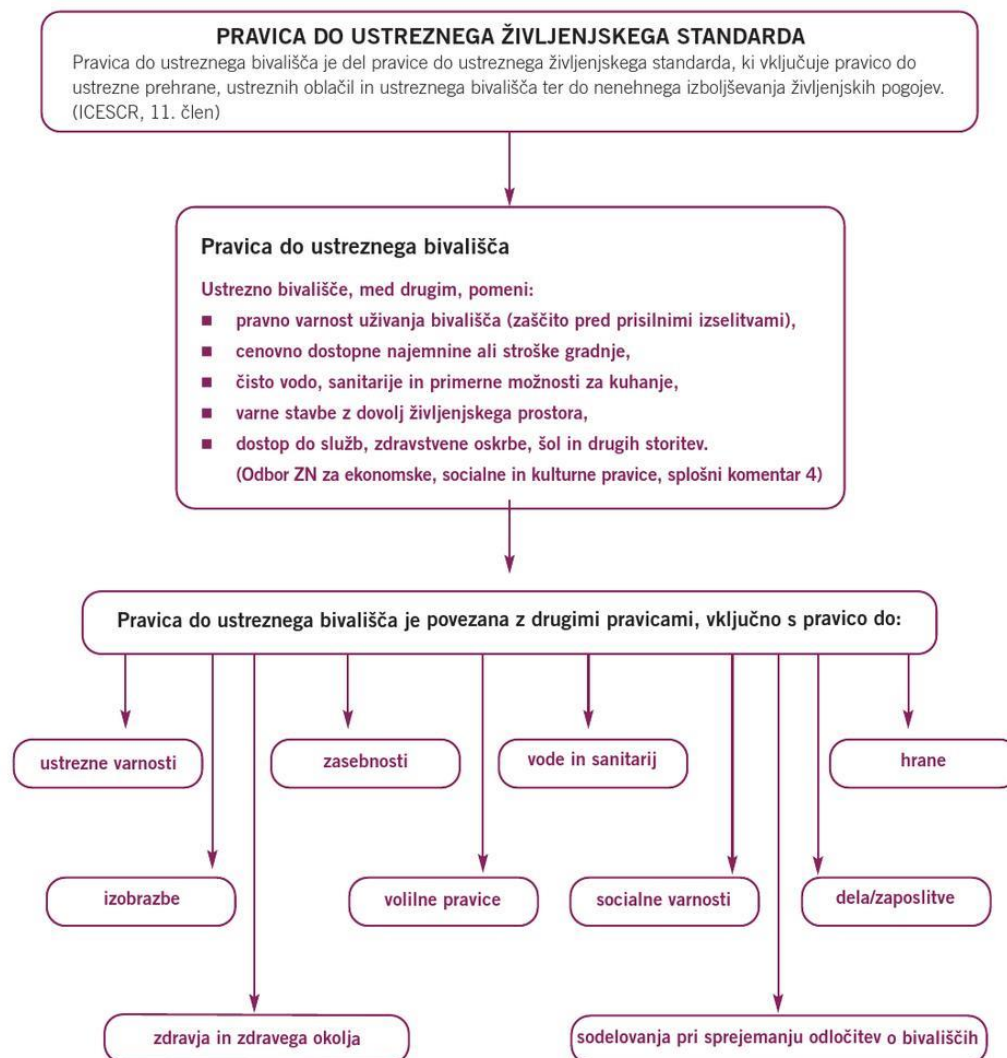
Pravice brezdomcev, ki sem jih navedla, izvirajo iz Listine temeljnih pravic brezdomnih, in so po mojem mnenju najpomembnejše.

(<http://www.kraljiulice.org/library/1032/listina-temeljnih-pravic-brezdomnih.pdf>; 18. 2. 2020)

Glede na to, da so brezdomci brez ustreznega bivališča, pa se jim na nek način krši ena izmed človekovih pravic, in to je pravica do ustreznega bivališča. Posebej za to pravico se v 2. sklopu svojega priročnika zavzema Amnesty International, ki želi mladim omogočiti razumevanje ustreznega bivališča kot človekove pravice, med drugim pa jih spodbuja tudi, da izborijo svoje pravice.

Slika 1 (Pravica do ustreznega bivališča v povezavi z ostalimi pravicami) je iz 2. sklopa priročnika, ki ga je pripravilo Amnesty International. Priročnik nosi naslov Spoštuj moje pravice, spoštuj moje dostojanstvo; 2. sklop pa prepoznamo po naslovu Pravica do ustreznega bivališča je človekova pravica.

SLIKA 1: PRAVICA DO USTREZNEGA BIVALIŠČA V POVEZAVI Z OSTALIMI PRAVICAMI

Iz slike vidimo pravico do ustreznega bivališča v povezavi z drugimi enako pomembnimi človekovimi pravicami. Torej se s kršitvijo pravice do ustreznega bivališča kršijo tudi druge pravice, kot so npr. pravica do zasebnosti, zdravja in zdravega okolja, pravica do socialne varnosti in druge.

(http://www.mzz.gov.si/fileadmin/pageuploads/Zunanja_politika/ZDH/Ozavescanje_javnosti/Didakticna_gradiva/AI_Pravica_do_ustreznega_bivalisca.pdf; 17. 2. 2020)

1.8 POSLEDICE BREZDOMSTVA

Poleg analiziranih vzrokov za brezdomstvo so pomembne tudi posledice, ki sledijo temu pojavu. Posledice občuti tako država kot tudi sama družba, najbolj pa seveda brezdomec sam in v nekaterih primerih tudi njegova družina.

Za osebo, ki se znajde v brezdomstvu, so posledice največje in najbolj boleče. Temu, da se nekdo znajde na ulici, namreč sledi socialna izključenost, osamljenost, osebni propad, izguba lastnega dostojanstva, poveča se pa tudi tveganje za morebitno zasvojenost. Sčasoma se začnejo pojavljati hujše posledice in dolgoročna vprašanja, npr. kako preživeti dan in noč, kako skrbeti za osebno higieno ipd. Tako brezdomci sčasoma postanejo odvisni od sočutja ljudi in s tem zapadejo v še večjo bedo, ki pa ji sledi hitrejši propad.

Posledice pa, kot v večini primerov, doletijo tudi državo in družbo kot celoto. Država ima namreč vedno večje stroške za reševanje brezdomske problematike, hkrati pa se mora zaradi neobstoječe evidence, ki bi omogočala napoved števila brezdomcev, ukvarjati tudi s pomanjkanjem ustreznih programov za brezdomce. Seveda moramo na koncu še pogledati družbo kot celoto in posledice, katerih je deležna zaradi pojava brezdomstva. Posledice v družbi se kažejo kot poslabšanje medsebojnih odnosov, stigmi in v stroških davkoplačevalcev, ki plačujejo za posledice brezdomske problematike. (K. Höfler, Š. Bojnec: Kvalitativna analiza vzrokov in posledic brezdomstva; str. 8)

Ravno zaradi omenjenih posledic bi si morali še toliko bolj prizadevati, da bi brezdomsko problematiko reševali v največji možni meri.

2. RAZISKOVALNI DEL

2.1 OPREDELITEV PROBLEMA IN HIPOTEZE

V svoji raziskovalni nalogi želim raziskati pojav brezdomstva in doživljanje le - tega s strani brezdomcev. Po teoretični osnovi me kot srednješolko zanima tudi, kako poznajo in doživljajo brezdomstvo moji vrstniki.

Zastavila sem si 3 cilje:

1. ugotoviti, kakšno je poznavanje in odnos srednješolcev do problematike brezdomstva;
2. ugotoviti, kako se z brezdomstvom soočajo brezdomci;
3. ugotoviti, kako na brezdomstvo gledajo osebe, ki se ukvarjajo z brezdomci.

V nalogi sem si zastavila 5 hipotez:

1. Dijaki menijo, da so si brezdomci sami krivi za položaj, v katerem so se znašli.
2. Večina dijakov ne pozna institucij, ki delajo z brezdomci.
3. Večina dijakov meni, da se pojav brezdomstva njih samih ne tiče.
4. Brezdomci doživljajo predvsem žalost in sram.
5. Osebe, ki se ukvarjajo z brezdomci menijo, da se ta pojav tiče širše družbe ter da za brezdomce ni primerno poskrbljeno.

2.2 VZOREC

V mojo raziskovalno nalogo sem vključila 105 dijakov Gimnazije Murska Sobota in Srednje poklicne in tehnične šole Murska Sobota. Anketni vprašalnik je izpolnilo 43 dijakov, ki so bili stari 15 let, 19 šestnajstletnikov, 5 dijakov, ki so bili stari 17 let, 27 osemnajstletnikov in pa 11 dijakov, ki so se opredelili s starostjo 19 let. Skupaj je torej anketo izpolnilo 105 dijakov, od tega je bilo 63 moškega spola in 42 ženskega spola. 43 dijakov je iz Gimnazije Murska Sobota, 62 pa iz Srednje poklicne in tehnične šole Murska Sobota.

Izvedla sem tudi tri intervjuje. Prvega z vodjo zavetišča za brezdomce v Murski Soboti, drugi intervju je bil z brezdomno osebo, ki sem ji zagotovila anonimnost, tretji intervju pa sem

izvedla prek elektronske pošte in sicer z bivšim brezdomcem iz Ljubljane, ki je dovolil omembo njegovega imena v raziskovalni nalogi.

2.3 UPORABLJENI PRIPOMOČEK

V raziskovalni nalogi sem uporabila anketni vprašalnik za dijake ter 3 intervjuje.

Anketni vprašalnik za dijake sem sestavila na podlagi lastnih izkušenj, pomagala sem si pa tudi z razno literaturo. Anketni vprašalnik vsebuje 10 vprašanj, od katerih so vprašanja št. 1, 2, 3, 4, 6, 7 in 9 zaprtega tipa; vprašanja št. 5, 8 in 10 pa so kombiniranega tipa.

Intervju z brezdomno osebo je bil voden in je vključeval vnaprej pripravljena vprašanja o samem pojavu brezdomstva in pa o tem, kako se je ona znašla v tej vlogi. Ker pa je eden izmed mojih ciljev bil tudi, da ugotovim kakšen je pogled na brezdomstvo s strani oseb, ki delajo z njimi, sem pripravila tudi kratek intervju, ki sem ga izvedla z vodjo Zavetišča za brezdomstvo Murska Sobota.

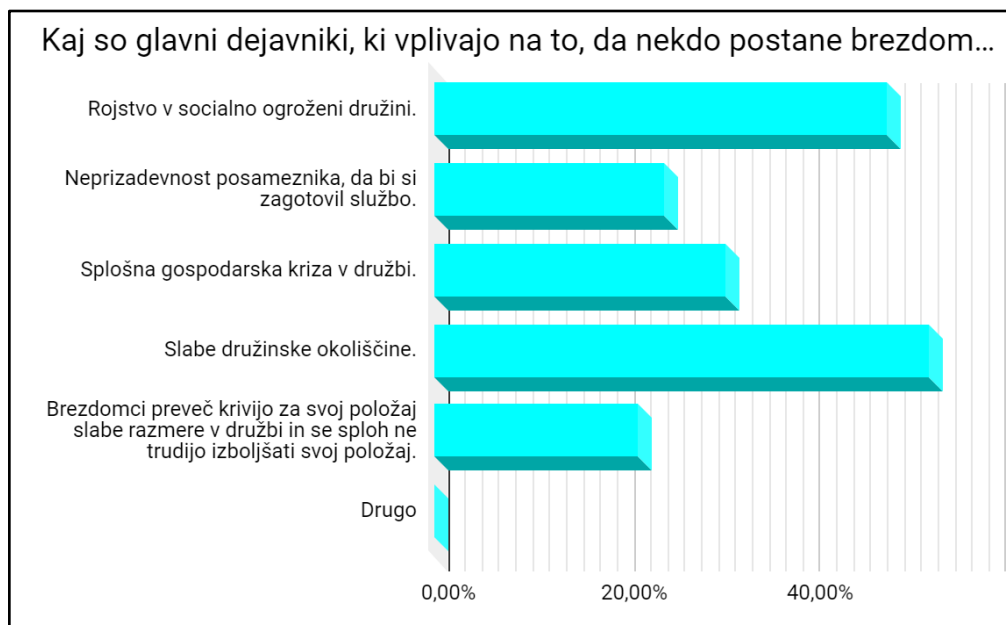
2.4 POSTOPEK ZBIRANJA IN OBDELAVE PODATKOV

Zbiranje anket, ki sem jih razdelila dijakom Gimnazije Murska Sobota in dijakom Srednje poklicne in tehnične šole Murska Sobota je potekalo od decembra 2018 do januarja 2019. Intervju z vodjo Zavetišča za brezdomce Murska Sobota in intervju z brezdomno osebo pa sem opravila v januarju 2019. Intervju z bivšim brezdomcem sem opravila januarja 2020.

Odgovore anketirancev sem potem v mesecu februarju statistično obdelala, sledila pa je še priprava grafičnega prikaza v programu Microsoft Excel.

3. REZULTATI

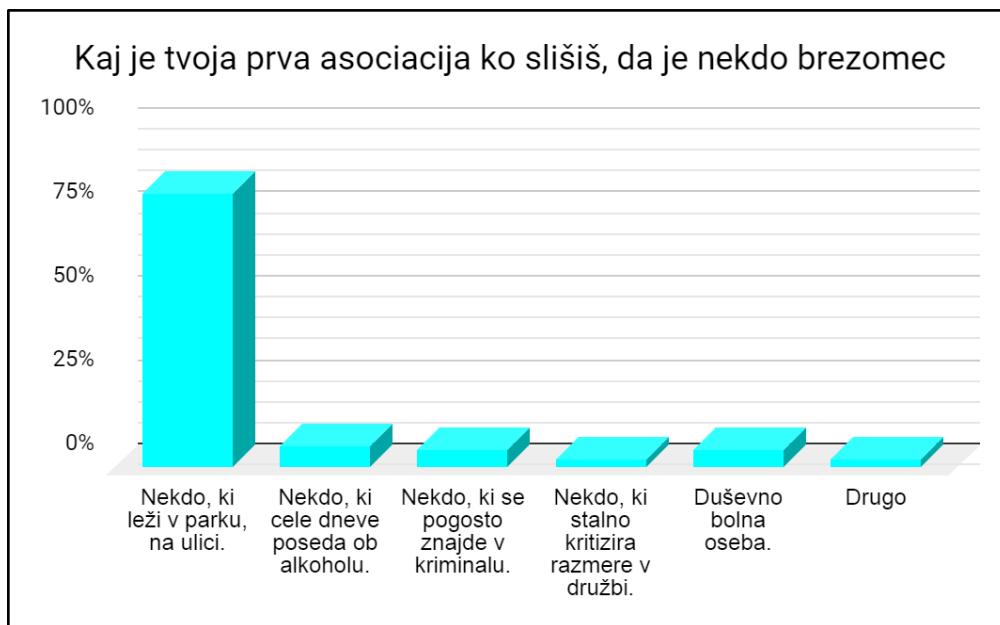
3.1 REZULTATI ANKETNEGA VPRAŠALNIKA

Grafikon 1. Odgovori anketirancev na vprašanje, kaj so glavni dejavniki, ki vplivajo na to, da nekdo postane brezdomec.

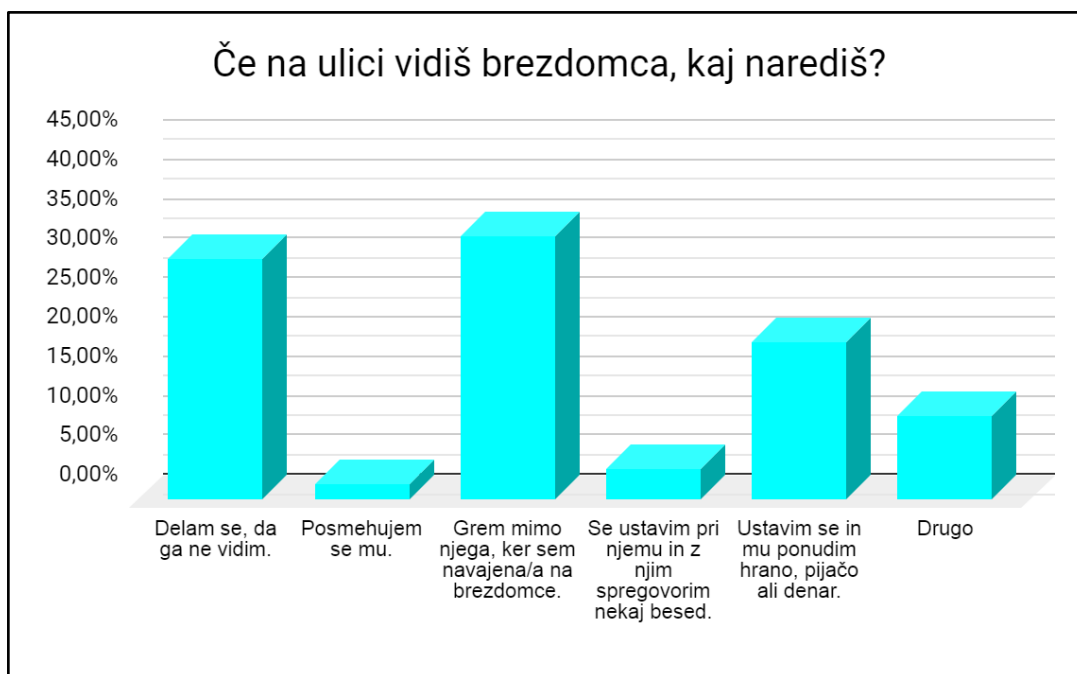
Iz grafikona 1 vidimo, da sta največkrat izbrana odgovora bila rojstvo v socialno ogroženi družini in pa slabe družinske okoliščine. Prav tako vidimo, da je tudi velik odstotek tistih anketirancev, ki so izbrali ostale tri ponujene odgovore. Kot velikega krivca brezdomske problematike vidijo tudi v splošni gospodarski krizi. V večini odgovorov lahko zaznamo, da bi se naj vzroki nahajali v nekaterih zunanjih dejavnikih (slabo stanje v državi, slabe razmere v družini) in ne v brezdomni osebi in njegovi nepripravljenosti.

Anketiranci so torej imeli glede tega vprašanja zelo deljena mnenja. Pomembno pa je, da so pri tem vprašanju imeli možnost izbrati več odgovorov.

Grafikon 2. Odgovori anketirancev na vprašanje, na kaj pomislijo ko slišijo, da je nekdo brezomec.

Rezultati prikazani v grafikonu 2 kažejo, da je najpogostejši izbrani odgovor anketirancev, da je brezomec nekdo, ki leži v parku, na ulici. Za vse ostale ponujene odgovore pri tem vprašanju se je odločilo zelo malo anketirancev, iz česar vidimo, da je prva asociacija pri večini dijakov ta, da je brezomec nekdo, ki leži v parku, na ulici. Ti odgovori so verjetno posledica naših izkušenj, saj večinoma brezdomstvo opazimo takrat, ko se s tem srečamo konkretno na ulici, pa tudi preko filmov pogosto dobimo take predstave o brezdomcih.

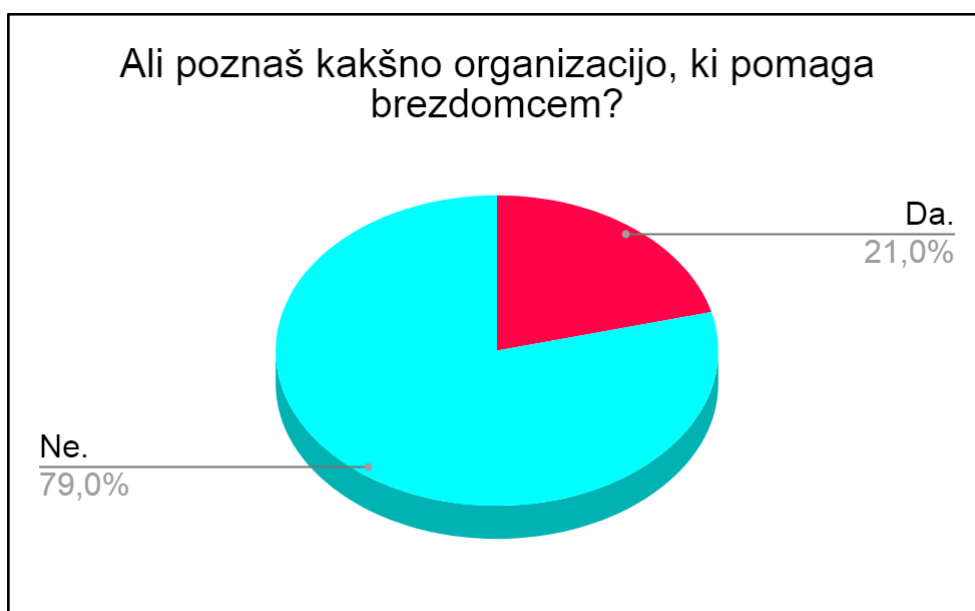
Grafikon 3. Odgovori anketiranih dijakov na vprašanje, kaj naredijo, če na ulici vidijo brezdomca.

Iz zgoraj prikazanih odgovorov anketirancev lahko sklepamo, da največ dijakov gre mimo brezdomca, ker so navajeni na ta pojav. Ta podatek se mi je zdel presenetljiv, saj smatram, da v našem okolju vseeno še to ni tako pogost pojav, kot v večjih mestih. Na drugem mestu je odgovor, da se dijaki delajo, da ne vidijo brezdomca. Mogoče je to povezano z negotovostjo in »strahom«, češ nekaj želijo od mene oz. celo predstavljajo nevarnost. Velik odstotek je tudi tistih dijakov, ki so se odločili za odgovor, da se ustavijo pri brezdomcu in mu ponudijo hrano, pijačo ali denar. Res se ti marsikdaj ti ljudje zasmilijo in jim poskušaš vsaj malo polepšati dan z drobno stvarjo, in tako dobiš občutek, da si naredil nekaj dobrega.

Grafikon 4. Odgovori anketiranih dijakov na vprašanje, v kolikšni meri so si brezdomci sami krivi za svoj položaj.

Iz grafikona 4 vidimo, da se je največ anketirancev (kar 67,6 %) odločilo za odgovor, da so brezdomci deloma krivi za svoj položaj. Če primerjamo podatke iz grafikona 1, opazimo, da po eni strani dijaki kot glavne krivce za brezdomstvo navajajo slabe razmere v družini in v sami državi, zdaj pa so se v večji meri odločili za odgovor, da so si deloma tudi sami krivi za svoj položaj. Ostalim dejavnikom (da so samo oni krivi, da nikakor niso sami krivi in pa, da anketiranci o tem ne razmišljajo), pa anketirani dijaki ne pripisujejo večjega pomena.

Grafikon 5. Odgovori anketiranih dijakov na vprašanje, ali poznajo kakšno ustanovo/organizacijo, ki pomaga brezdomcem.

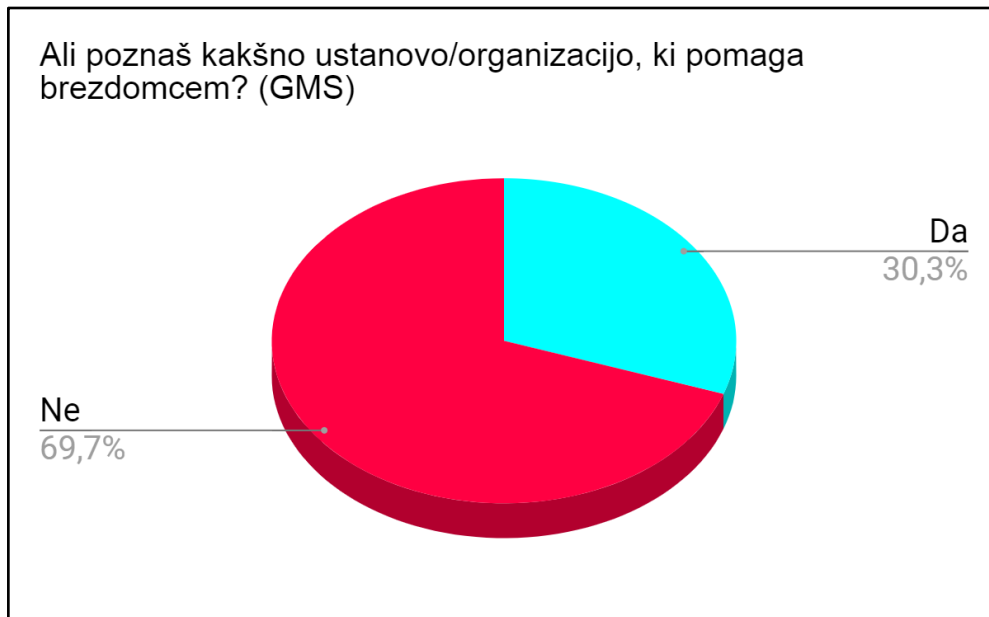
Na podlagi odgovorov anketirancev lahko vidimo, da velika večina (kar 79 %) ne pozna nobene organizacije oziroma ustanove, ki bi pomagala brezdomcem. To je strah vzbujajoč podatek, saj na nek način kaže na nezanimanje dijakov oz. da ne spremljajo delovanje zelo aktivnih, tudi svetovno znanih organizacij, ki si prizadevajo pomagati socialno ogroženim posameznikom. Ostalih 21 % anketirancev, ki so se odločili za odgovor DA, so kot najpogostejše odgovore navedli Karitas, Rdeči križ in pa Zavetišče za brezdomce Murska Sobota. In ravno to so organizacije, ki se pogosto pojavljajo v medijih, tudi v zvezi s številnimi dobrodelnimi akcijami.

Ker pa sem anketiranje opravila med dijaki dveh različnih srednjih šol (Srednja strokovna šola Murska Sobota in Gimnazija Murska Sobota), se mi je zdelo zanimivo primerjati odgovore med seboj. Primerjala sem odgovore pri 5. in 10. vprašanju moje anketnega vprašalnika, saj se mi je zdelo, da bi lahko tu prišlo do največjih razlik med odgovori.

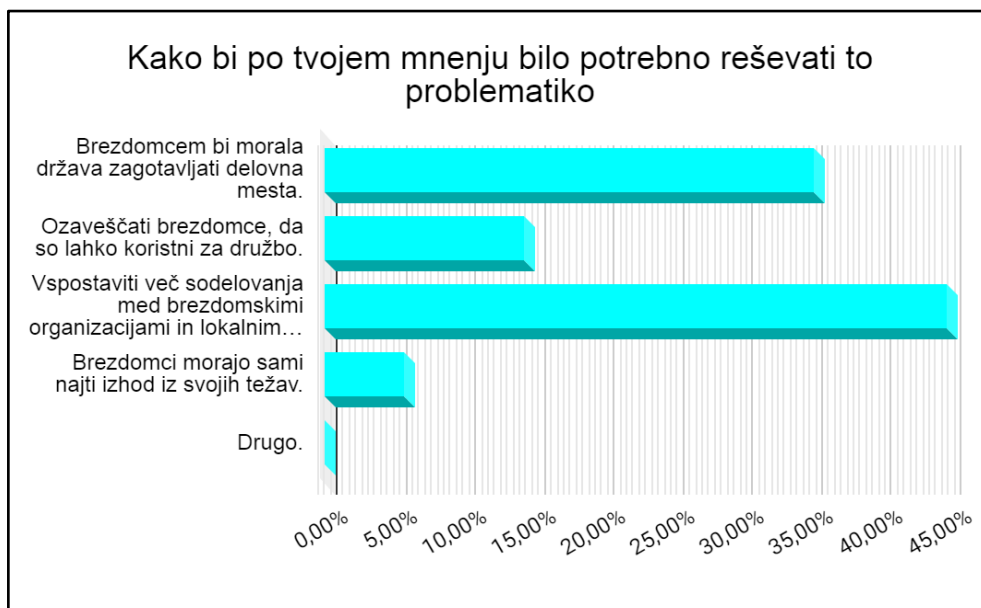
Grafikon 6. Odgovori dijakov *Srednje poklicne in tehniške šole Murska Sobota* na vprašanje, ali poznajo kakšno ustanovo/organizacijo, ki pomaga brezdomcem.

Podatki, ki jih lahko razberemo iz tega grafikona, so me negativno presenetili, saj malenkost več kot 90 % dijakov srednje strokovne šole ne pozna nobene organizacije, ki bi pomagala brezdomcem.

Grafikon 7. Odgovori dijakov Gimnazije Murska Sobota na vprašanje, ali poznajo kakšno ustanovo/organizacijo, ki pomaga brezdomcem.

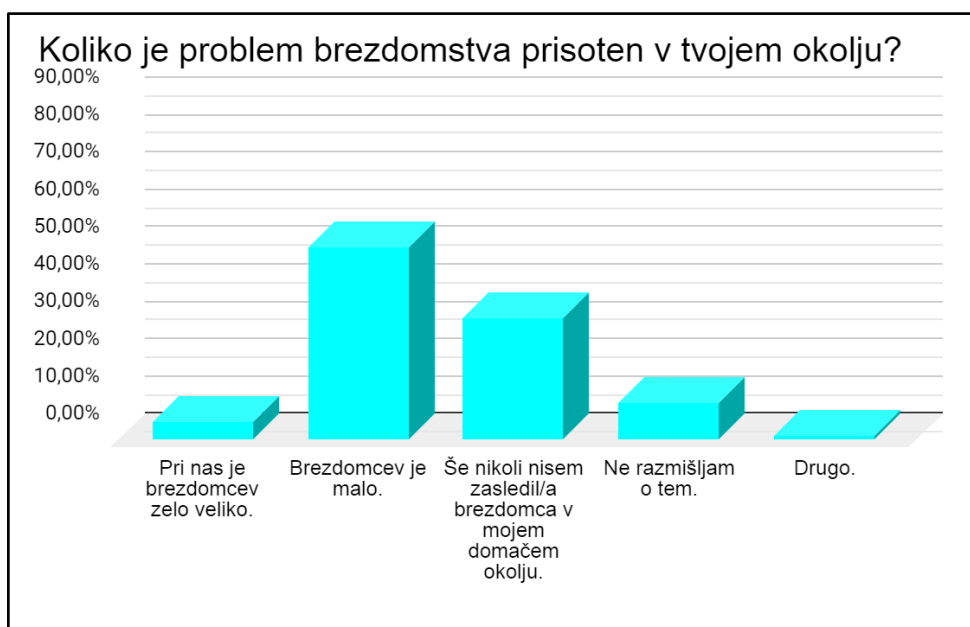
V primerjavi s srednjo strokovno šolo je tukaj odstotek dijakov, ki so odgovorili z NE, nekoliko manjši, vendar vseeno vidimo, da tudi večina anketiranih gimnazijcev ne pozna nobene organizacije za pomoč brezdomcem.

Grafikon 8. Odgovori anketiranih dijakov na vprašanje, kako bi bilo potrebno reševati to problematiko.

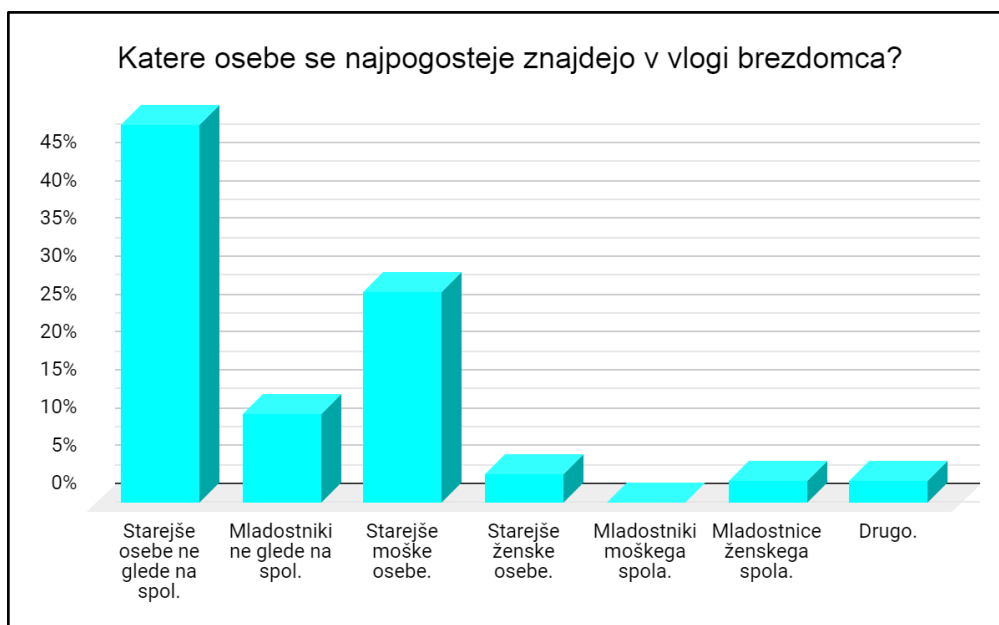

Iz zgoraj prikazanih odgovorov anketirancev vidimo, da jih največ meni, da bi morali vzpostaviti nekoliko več sodelovanja med organizacijami, ki skrbijo za brezdomce in lokalnim okoljem, takoj za njim pa je odgovor, da bi brezdomcem država morala zagotavljati delovna mesta.

Grafikon 9. Odgovori anketirancev na vprašanje, koliko je ta problem brezdomstva prisoten v njihovem domačem kraju.

Iz odgovorov vidimo, da največ dijakov meni, da je brezdomcev malo, kar pomeni, da jih ne srečujejo oz. da mogoče sploh ne zaznajo tega problema, čeprav je v različnih oblikah lahko prisoten okrog njih. Na drugem mestu je odgovor, da še nikoli niso zasledili brezdomca v njihovem domačem okolju. Presenetil pa me je majhen odstotek (4,8 %) tistih, ki so se odločili za odgovor, da je brezdomcev zelo veliko. Ta podatek me je presenetil, ker je brezdomcev dejansko veliko, vendar kot že omenjeno, dijaki morda ne zaznavajo tega problema.

Grafikon 10. Odgovori anketirancev na vprašanje, katere osebe se najpogosteje znajdejo v vlogi brezdomca.

Iz zgoraj predstavljenih rezultatov vidimo, da je največ anketiranih dijakov mnenja, da se v vlogi brezdomca največkrat znajdejo starejše osebe ne glede na spol, na drugem mestu po pogostosti sledi odgovor starejše moške osebe. Za vse ostale ponujene možnosti se je odločilo zelo malo dijakov.

Grafikon 11. Odgovori dijakov na vprašanje, kakšna čustva doživljajo brezdomci.

Iz grafikona 11 vidimo, da prevladujejo odgovori žalost, sram in razočaranje; medtem pa ko se je za odgovora jezo in pa vseeno mu je odločilo nekoliko manj dijakov. To me je osebno zelo presenetilo, saj sem mislila, da se bo za odgovor vseeno mu je odločilo nekoliko več dijakov. Ta odgovor je izbralo le 8,6 % anketiranih dijakov.

Pri tem vprašanju moram spet poudariti, da so anketiranci imeli možnost izbrati več ponujenih odgovorov.

Odgovori kažejo, da dijaki vseeno čutijo, da je brezdomstvo nezaželeno stanje, ki se ga sramujejo oz. so žalostni in hkrati razočarani.

Grafikon 12. Odgovori dijakov na vprašanje, ali menijo da se brezdomstvo tiče tudi njih.

Iz odgovorov, ki so mi jih podali dijaki, lahko vidimo, da je približno 63 % odgovorilo pritrdilno in približno 37 % anketiranih dijakov je odgovorilo, da se njih brezdomstvo ne tiče. To me je nekoliko presenetilo, saj ne glede na vse, je odstotek dijakov, ki menijo, da se jih brezdomstvo ne tiče, relativno velik. To vprašanje je bilo kombinirano, kar pomeni, da sem anketirance še prosila, da svoj odgovor utemeljijo. Kot najpogostejšo utemeljitev odgovora DA so navajali, da smo vsi ljudje in da si vsi zaslužimo pomoč od sočloveka, najpogostejše utemeljitve za odgovor NE pa so bile, da nimajo izkušenj z brezdomstvom in si tega ne morejo predstavljati in da morajo brezdomci poskrbeti sami zase.

Tudi pri tem vprašanju sem se odločila narediti primerjavo med srednjima šolama, saj sem bila mnenja, da so tudi tukaj možne razlike.

Grafikon 13. Odgovori dijakov Srednje poklicne in tehniške šole Murska Sobota na vprašanje, ali menijo da se brezdomstvo tiče tudi njih.

Odgovori prikazani v grafikonu so me presenetili, saj nekaj manj kot polovica anketiranih dijakov iz srednje strokovne šole še vseeno meni, da se brezdomstvo njih ne tiče.

Grafikon 14. Odgovori dijakov Gimnazije Murska Sobota na vprašanje, ali menijo da se brezdomstvo tiče tudi njih.

Tukaj pa so me odgovori anketiranih dijakov gimnazije pozitivno presenetili, saj vidimo relativno majhen (23,0%) odstotek tistih, ki menijo, da se jih pojav brezdomstva ne tiče.

Pri primerjavi odgovorov dijakov gimnazije in srednje strokovne šole torej vidimo, da pri gimnazijah prevladuje odgovor DA, medtem ko je pri strokovni šoli ne glede na vse, še vedno velik odstotek dijakov odgovoril z NE. Kar seveda lahko povežemo z vsebinami, ki se jih učijo v šolah – le te so v gimnazijah bolj družboslovno obarvane in tako dijaki dobijo več informacij pa tudi možnosti za vključevanje in obisk humanitarnih organizacij.

3.2 REZULTATI PRIDOBLJENI NA PODLAGI INTERVJUJEV

Sestavila sem tudi intervju za vodjo Zavetišča za brezdomce Murska Sobota. V nadaljevanju bodo navedena vprašanja skupaj z dobesednimi odgovori.

1. Kdo so vaši varovanci? Koliko jih je v tem trenutku?

“Naš varovanec lahko postane vsaka polnoletna oseba, ki ostane brez strehe nad glavo. K nam največkrat pridejo v spremstvu policije in z ustreznim zdravniškim mnenjem.

Trenutno je varovancev 21. Od tega jih je 15 nastanjenih v Murski Soboti, ostalih 6 pa živi v zavetišču v Lemerju, kjer so jim seveda na voljo dežurni delavci.”

2. Kaj je najpogostejši vzrok, da se nekdo znajde v vaši ustanovi?

“Najpogostejši vzrok za brezdomstvo so težave v družini, pojavljanje duševnih bolezni, odvisnosti od alkohola, drog...”

3. Se morda povezujete s kakšnimi podobnimi ustanovami?

“Seveda. Povezujemo se v mrežo organizacij, ki se imenuje Brezdomni do ključa. V okviru te mreže organiziramo letna srečanja, kongrese in pa že tradicionalno brezdomijado, ki zavzema predvsem športne igre za brezdomce.”

4. Kako pogosti so po vašem mnenju predsodki glede brezdomcev? Kaj je najpogostejši razlog za njih?

“Po mojem mnenju so predsodki odvisni predvsem od same razgledanosti ljudi in pa od tega, ali so ljudje iz mesta ali iz vasi. Na vasi namreč velikokrat slišimo, da so brezdomci klošarji, ki živijo v mestih. Če se pa pogovarjamo s širšo javnostjo, pa vedno bolj pogosto zasledimo tudi t. i. skrite brezdomce. To so brezdomci, ki sicer imajo streho nad glavo, vendar živijo brez elektrike in v nevdržnih razmerah. So pa seveda predsodki odvisni od vsakega posameznika posebej.”

5. Kako nase gledajo brezdomci? Kakšna so njihova čustva?

“Ob samem prihodu v zavetišče jih je zelo sram. Sama predvidevam, da je razlog za to tudi samo ime naše ustanove; torej verjetno jih je sram tudi zaradi tega, da morajo iti v ustanovo, ki se ji pravi zavetišče. Seveda so na samem začetku žalostni in potrti, vendar se čez nekaj preživetega časa pri nas več ne počutijo kot brezdomci. Pomembno pa je, da v naši ustanovi brezdomci sodelujejo in tako razbijajo stereotipe.”

6. Kako poteka navaden dan vaših varovancev?

“V naši ustanovi imamo postavljena pravila bivanja in pa hišni red, ki velja za vsakega posameznika, ki postane naš varovanec. Seveda pa se hkrati prilagajamo vsakemu brezdomcu posebej. Če npr. nekdo zjutraj raje dlje spi, mu to tudi dovolimo, medtem pa ko morajo zvečer iti spat nekje okoli 22. ure. Čez dan imajo dovoljene izhode, vendar morajo dežurni delavci biti obveščeni o njihovih izhodih, saj smo mi odgovorni za njih.”

7. Kaj jim nudi vaša ustanova?

“Nudimo jim zaposlitvene delavnice, prostočasne delavnice in pa seveda primerno bivališče.”

8. Kako so preživeli praznike? (Božič)

“Ob praznikih smo jim želeli pričarati boljše vzdušje, zato smo za njih pripravili obdaritev.”

9. Kakšni so pa njihovi stiki z družino?

“Nekateri od časa do časa dobijo kakšen obisk, vendar pa večina nima stikov z družino.”

10. Ali menite, da se ta pojav tiče širše družbe?

“Da, seveda se brezdomstvo tiče vseh ljudi, kajti ta pojav je povezan predvsem s socialnim stanjem, zato menim, da so brezdomci velikokrat zanemarjeni, saj za njih zraven vsega ni primernih institucij, ki bi jim ponudile dom.”

Ker pa me je v raziskovalni nalog zanimalo tudi videnje tega pojava s strani brezdomne osebe, sem s tem namenom tudi sestavila in opravila intervju z varovancem Zavetišča za brezdomce Murska Sobota. V nadaljevanju bodo navedeni dobesedni odgovori.

1. Kako se počutite v Zavetišču za brezdomce?

“V redu. Delavci so zelo prijazni.”

2. Kaj vas je pripeljalo do tega položaja?

“Slabe družinske razmere, zdravniške težave, imel/a sem slabe odnose s starši in pa z brati.”

3. Opišite mi bivanje v tej ustanovi prosim.

“Ko želimo, lahko zapustimo stavbo, vendar moramo o tem obvestiti dežurne delavce. V sobah smo razporejeni 2 po 2. Čiščenje si razdelimo in organiziramo sami.”

4. Se vam zdi prav, da takšne ustanove obstajajo?

“Ja, ker nikoli ne veš kaj te doleti. Sam/a si nisem nikoli mislil/a, da bom prišel/prišla tako daleč.”

5. Kako dolgo ste že tukaj?

“4 leta. Sem so me pripeljali, ker menijo, da ne morem več skrbeti sama zase.”

6. Kakšni so pa medsebojni odnosi z drugimi brezdomnimi osebami, ki bivajo tukaj?

“Načeloma so odnosi dobri, le z nekaterimi se ne ujamem najbolje, in sicer s tistimi, ki ne skrbijo za higieno. Zato pride včasih tudi do sporov.”

7. Kaj pa obiski?

“Sam/a bolj redko dobim obiske. Včasih me pridejo obiskat vnuki. Sicer pa nočem, da bi me prihajali obiskovat.”

In s tem se je najin pogovor končal. Mislim, da te besede lahko povedo zelo veliko.

Zanimivo se mi je zdelo opraviti tudi intervju z bivšim brezdomcem, zato sem se odločila, da bom preko elektronske pošte pisala gospodu iz Ljubljane. Na njegov elektronski naslov sem naletela ob prebiranju izvoda Kraljev ulice, sicer sem ga pa imensko poznala že od prej, saj je svojo zgodbo večkrat predstavljal tudi po televiziji. Najprej sem mu zagotovila anonimnost, vendar mi je dovolil uporabo njegove identitete v moji raziskovalni nalogi, zaprosil je tudi za tikanje.

Sestavila sem nekaj vprašanj, vezanih na sam pojav brezdomstva in na njegov položaj.

1. Kako si se znašel v tem položaju?

“Odločil sem se sam. Pri 18-ih sem zapustil dom svojih staršev. Vendar ne zaradi nerazumevanja temveč zaradi svoje nore glave.”

2. Si se takoj odločil poiskati pomoč?

“Ne. Pomoči nisem potreboval, ker sem vse to vzel kot avanturo. Bil sem mlad in neumen. Vendar trmast.”

3. Kako si doživljal svojo situacijo? (čustva,...)

“Glede na to, da sem bil politoksikoman (alkohol, droge,...) o čustvih ne morem govoriti, ker jih ni bilo. Bila je le sila po zadovoljevanju potreb.”

4. Kaj misliš o brezdomstvu v Sloveniji?

“Tu je potrebno nekaj razumeti... Jaz ta pojem delim na dva dela: brezdomci in klošarji. Jaz sem na primer klošar, ker sem se za cesto sam odločil. Brezdomci pa so po sili razmer ostali brez doma. Zelo širok pojem in zato se mi brezdomci smilijo.”

5. Kaj praviš na vse možne predsodke glede brezdomcev?

“Predsodke imajo najbolj tisti, ki so v nevarnosti, da sami jutri postanejo brezdomci - obrambni mehanizem. Zato jih pomilujem. Danes pa res ni težko postati brezdomec, ker ne živimo tako kot je človeku potrebno. Žal.”

6. Opiši mi prosim svoj običajen dan. Kakšna je tvoja situacija zdaj?

“Moja situacija je enkratna (trenutno). Imam socialno podporo in delam prostovoljno na Kraljih ulice (kuham enkrat tedensko v bloku, kjer živim, za socialne probleme, vodim gledališko

skupino ter na postajah mestnega avtobusa poklanjam knjige), ob tem pa še pišem za KU in vodim pohode Nevidena Lublana (poglej na spletu). Torej sem kar zaposlen. Če vidiš uro, ko ti to pišem, sem ravno prišel s koncerta (službeno), ker moram za KU napisati recenzijo. Tako so dnevi, ki jih preležim pred internetom in TV in so dnevi, ko moram opraviti delo. Delo si določam sam (kdaj in koliko ga bom naredil).”

7. Kaj meniš o časopisu Kralji ulice?

“Časopis se mi zdi enkratna zadeva za vse Slovence. Tako za socialno ogrožene kot neogrožene. Je ogledalo današnjega življenja in opozorilo drugim, še posebno vam mladim, da zna biti življenje tudi kruto.”

8. Bi še kaj dodal? Kakšna misel mogoče?

“Mladi, ne zaklošarite, ker vas kar ubijem. Bolje je biti mrtev kot na cesti.”

Tukaj vidimo brezdomstvo iz nekoliko drugačnega zornega kota. Gospod se je sam odločil živeti na cesti in kot je povedal tudi o čustvih ne more govoriti. Njegova kratka, vendar preudarna zaključna misel pa pove vse o tem, kakšno je življenje na cesti in, da le - tega ne bi smel biti deležen nihče.

4. DISKUSIJA

V svoji raziskovalni nalogi sem želela ugotoviti, kakšno je življenje brezdomcev, kaj doživljajo ter kako na to gledajo dijaki in pa ljudje, ki se ukvarjajo z brezdomnimi ljudmi. Posebej želim pokazati, da se brezdomstvo tiče vsakega posameznika v naši družbi ter, da je le - temu namenjeno premalo pozornosti.

V svoji raziskovalni nalogi sem si postavila 5 hipotez, ki jih bom v nadaljevanju na podlagi dobljenih rezultatov potrdila oz. zavrgla.

Moja prva hipoteza se je glasila, da dijaki menijo, **da so si brezdomci sami krivi za položaj, v katerem so se znašli.**

V teoretičnem uvodu sem navedla najpogostejše vzroke, zakaj nekdo postane brezdomec. Omenila sem visoke stroške bivanja, nasilje v družini, odvisnosti od drog in podobno. Dejstvo pa je, da se pri ljudeh rojevajo razni predsodki, ki temeljijo predvsem na tem, da so si brezdomci sami krivi za položaj, v katerem so se znašli.

Na podlagi odgovorov iz grafikona 4 vidimo, da anketirani dijaki v največji meri (67,6 %) menijo, da so si brezdomci deloma sami krivi za položaj, v katerem so se znašli. Odstotek tistih, ki so se odločili za odgovor, da so zgolj brezdomci krivi za svoj položaj je zelo majhen.

S tem lahko deloma potrdim svojo prvo hipotezo.

Pomembno se mi zdi izpostaviti tudi podatek, ki sem ga pridobila z izvedbo intervjuja bivšega brezdomca, ki je sam sebe opredelil kot klošarja. Za to opredelitev se je odločil zato, ker sam pravi, da obstajajo tudi ljudje, kot je on, ki se sami odločijo za življenje na ulici.

Moja druga hipoteza je bila, **da večina dijakov ne pozna institucij, ki delajo z brezdomci.**

V Sloveniji je institucij, ki bi pomagale brezdomcem, malo, kar sem tudi omenila v teoretičnem uvodu. Na podlagi teh podatkov sem tudi predpostavila, da anketiranci teh institucij ne poznajo. Iz odgovorov, ki sem jih predstavila v grafikonu 5 vidimo, da nekaj manj kot 80 % anketiranih dijakov ne pozna nobene institucije, ki pomaga brezdomcem.

Tako lahko potrdim svojo drugo hipotezo.

Ne glede na to, da v raziskovalni nalogi nisem izpostavljala razlik med gimnazijo ter srednjo strokovno šolo, sem se pri 5. ter 10. vprašanju vseeno odločila, da naredim primerjavo odgovorov, saj sem bila mnenja, da tukaj obstaja največja možnost razlik. Prišla sem do ugotovitev, da pri obeh srednjih šolah v veliki meri prevladuje odgovor, da ne poznajo nobene organizacije za pomoč brezdomcem. Hkrati pa vidimo, da so dijaki Gimnazije Murska Sobota nekoliko bolj seznanjeni z organizacijami, ki pomagajo brezdomcem.

V 3. hipotezi sem predvidela, **da večina dijakov meni, da se pojav brezdomstva njih samih ne tiče.**

V časopisu Kralji ulice večkrat zasledimo podatke o tem, kako si ljudje največkrat zakrivajo oči pred pojavom brezdomstva. Prav na podlagi tega in pa na podlagi lastnih izkušenj sem predpostavila, da so srednješolci mnenja, da se jih brezdomstvo ne tiče.

Rezultati, ki sem jih prikazala v grafikonu 10, prikazujejo, da je nekaj več kot 63 % anketiranih odgovorilo, da so mnenja, da se pojav brezdomstva tiče tudi njih kot članov naše družbe. Najpogostejše utemeljitve za ta odgovor pa so navajali dejstva, da smo vsi ljudje ter, da si vsi zaslužimo pomoč od sočloveka.

Na podlagi tega lahko ovržem svojo tretjo hipotezo.

Čeprav v raziskovalni nalogi nisem izpostavljala razlik med gimnazijo ter srednjo strokovno šolo, sem se pri 5. ter 10. vprašanju vseeno odločila, da primerjam odgovore, saj sem bila mnenja, da obstaja možnost razlik. Ugotovila sem, da nekaj manj kot polovica (46 %) anketiranih dijakov srednje strokovne šole še vseeno meni, da se jih pojav brezdomstva ne tiče, medtem, ko je zelo velik odstotek (77 %) anketiranih gimnazijcev mnenja, da se brezdomstvo tiče tudi njih.

Moja četrta hipoteza se je glasila, **da brezdomni ljudje doživljajo predvsem žalost in sram.**

Mnenja anketirancev o tem vidimo v grafikonu 11, kjer so prikazani odgovori na vprašanje kakšna čustva doživljajo brezdomci.

Vidimo, da se je največ anketiranih dijakov (nekaj več kot 65 %) odločilo za odgovor žalost, na drugem mestu pa je odgovor sram. Le - temu pa kmalu sledi še razočaranje. Vprašanje o

čustvih sem postavila tudi vodji zavetišča za brezdomce Murska Sobota, s katero sem izvedla intervju. Tudi ona je odgovorila, da je brezdomce na začetku zelo sram, občutijo pa tudi žalost in potrnost. Občutek sramu lahko vidimo tudi iz odgovora brezdomne osebe, s katero sem opravila intervju. Na vprašanje o obiskih sem namreč dobila odgovor o tem, kako oseba sama noče, da bi jo prihajali obiskovat v zavetišče za brezdomce.

Na podlagi predstavljenih podatkov lahko potrdim mojo četrto hipotezo.

Moja zadnja hipoteza je bila, **da osebe, ki se ukvarjajo z brezdomci menijo, da se ta pojav tiče širše družbe ter da za brezdomce ni primerno poskrbljeno.**

Da bi lahko to hipotezo potrdila oziroma zavrgla, sem vodji zavetišča za brezdomce v Murski Soboti (s katero sem izvedla intervju), postavila vprašanje, ki se je navezovalo na to, ali meni, da se pojav brezdomstva tiče širše družbe. Odgovorila je, da se brezdomstvo nedvomno tiče vseh posameznikov v družbi, saj je povezan s socialnim stanjem. Hkrati je odgovor navezala tudi na drug del moje zadnje hipoteze, torej na to, da za brezdomce ni primerno poskrbljeno. Dejala je namreč, da še vseeno ni primernih institucij, ki bi jim ponudile dom.

S tem odgovorom je tudi potrdila mojo peto hipotezo.

Naj navedem še nekaj zanimivih odgovorov, ki so me po svoje presenetili. Tako na primer iz grafikona 6 vidimo, da sta daleč najpogostejša odgovora bila, da bi morali vzpostaviti več sodelovanja med brezdomskimi organizacijami in lokalnim okoljem ter, da bi morala država brezdomcem zagotavljati delovna mesta.

Naj izpostavim še podatke iz grafikona 8, kjer so prikazani odgovori na vprašanje, katere osebe se najpogosteje znajdejo v vlogi brezdomca. Kot najpogosteje izbrani odgovor se je izkazal odgovor, da so to starejše osebe ne glede na spol, le - temu pa je sledil odgovor, da so to starejše moške osebe. Statistični urad Republike Slovenije navaja podatke, ki so jih pridobili z opravljenimi anketami od leta 2005 pa do 2014. Ugotovili so namreč, da je večina anketiranih bila moškega spola, v povprečju pa so bili stari 42 let. Med anketiranimi so se pojavili tudi 17-letniki, kar kaže na to, da brezdomstvo nedvomno zajema vse generacije naše družbe.

Najpogosteje se v javnosti res predstavlja, da so to starejše osebe, ki so tekom svojega življenja zabredle v takšne ali drugačne težave, povezane tudi z njihovo poklicno in družinsko potjo.

Srednješolci pa verjetno zaradi svojega dobrega položaja ne vidijo možnosti, da se lahko tudi njihovi vrstniki znajdejo v vlogi brezdomcev.

5. ZAKLJUČEK

Tema moje raziskovalne naloge je brezdomstvo in družba. Želela sem ugotoviti, kako dijaki gledajo na ta pojav, kakšen pogled imajo ljudje, ki se ukvarjajo s tem, ter kako na vse to gledajo brezdomci.

Tekom raziskovanja sem prišla do naslednjih spoznanj in zaključkov:

- da anketirani dijaki v največji meri (67,6 %) menijo, da so si brezdomci deloma sami krivi za svoj položaj;
- da velika večina anketirancev (79 %) ne pozna nobene institucije za pomoč brezdomcem;
- da so anketirani mnenja, da bi bilo potrebno vzpostaviti več sodelovanja med brezdomskimi organizacijami in lokalnim okoljem ter, da bi morala država brezdomcem zagotavljati ustrezna delovna mesta;
- da dijaki in vodja zavetišča za brezdomce menijo, da so pri brezdomcih najbolj prisotni žalost, razočaranje in sram;
- da vodja zavetišča za brezdomce in večina dijakov meni, da se brezdomstvo tiče vseh članov družbe;
- da sta tako intervjuvani varovanec zavetišča za brezdomce ter bivši brezdomec mnenja, da je prav, da take ustanove, časopisi (Zavetišče za brezdomce Murska Sobota, Kralji ulice) obstajajo, saj nikoli ne veš, kaj te doleti v življenju.

Na podlagi raziskovanja sem uspela doseči zastavljene cilje. Vesela sem, da sem se lotila priprave te raziskovalne naloge, saj sem dobila še globlji vpogled v problematiko brezdomstva.

Moja raziskovalna naloga ima tudi uporabno vrednost, saj omogoča uvid v pojav brezdomstva. Zanimiva je tako za mlajše kot tudi za starejše bralce, kajti kot sem ugotovila tekom raziskovanja, nikoli ne veš, kaj te doleti v življenju. Veliko bi prispevali k reševanju te problematike, če bi že mlade ozaveščali o pojavu brezdomstva ter o vseh posledicah, ki jih

prinaša. Za naše dijake bi morda prišle v poštev kakšne ekskurzije v večja mesta, kjer bi se imeli priložnost dejansko srečati s tem pojavom ter razna predavanja na to temo. V ta namen bom pri razrednih urah predstavila svojo raziskovalno nalogo dijakom naše gimnazije, po končani predstavitvi pa jim bom tudi razdelila svojo zloženko o ključnih informacijah glede brezdomske problematike.

V prihodnjem raziskovanju bi bilo morda zanimivo še povečati vzorec anketirancev ter se posvetiti brezdomskim zgodbam, kajti menim, da za vsako osebo, ki je brez strehe nad glavo, stoji drugačna zgodba, ki jo je pripeljala do te točke.

Misel s strani bivšega brezdomca, “bolje biti mrtev kot na cesti”, nam pove več kot tisoč besed. Vsi smo ljudje in vsi bi morali prispevati k reševanju brezdomske problematike. V 21. stoletju ulica ne bi smela biti dom.

6. VIRI IN LITERATURA

- Bojan Dekleva in Špela Razpotnik, Ljubljana (2007): Definiranje brezdomstva in merjenje njegovega obsega.
- Amnesty International, Spoštuj moje pravice, spoštuj moje dostojanstvo; sklop 2 - pravica do ustreznega bivališča je človekova pravica.
- Klavdija Höfler, Štefan Bojnec (2013): Kvalitativna analiza vzrokov in posledic brezdomstva
- Kralji ulice, št. 153, 2019, str. 5

7. PRILOGE

- Priloga 1: Anketni vprašalnik o brezdomstvu
- Priloga 2: Vprašanja za intervju z vodjo Zavetišča za brezdomce Murska Sobota
- Priloga 3: Vprašanja za intervju z varovancem Zavetišča za brezdomce Murska Sobota
- Priloga 4: Vprašanja za intervju z bivšim brezdomcem
- Priloga 5: Zloženska

Priloga 1: ANKETNI VPRAŠALNIK O BREZDOMSTVU

Sem Ina Zagorc, dijakinja 1.c oddelka. V tem šolskem letu delam raziskovalno nalogo na temo brezdomstvo. Prosila bi vas, da odgovorite na nekaj vprašanj. Anketni vprašalnik je anonimen, zato prosim, da so vaši odgovori iskreni. Odgovori se bodo uporabljali samo v namene raziskovalne naloge.

Hvala.

Starost: 15 let   16 let   17 let   18 let   19 let
Šola: gimnazija   srednja strokovna šola
Spol: moški   ženski

1. Kaj so po tvojem mnenju glavni dejavniki, ki vplivajo na to, da nekdo postane brezdomec?
(Obkrožite lahko več trditev)

- a) Rojstvo v socialno ogroženi družini (brezdomec že sam izhaja iz revne družine).
- b) Neprizadevnost posameznikov, da bi si zagotovili službo.
- c) Splošna gospodarska kriza v družbi.
- d) Slabe družinske okoliščine (nasilje, alkohol, ...).
- e) Brezdomci preveč krivijo za svoj položaj slabe razmere v družbi in se sploh ne trudijo izboljšati svoj položaj.
- f) Drugo _____

2. Kaj je tvoja prva asociacija, ko slišiš, da je nekdo brezdomec ?

- a) Nekdo, ki leži v parku, na ulici.
- b) Nekdo, ki cele dneve poseda ob steklenici alkoholne pijače.
- c) Nekdo, ki se pogosto znajde v kriminalnih dejanjih.
- d) Nekdo, ki stalno kritizira in je na sploh nezadovoljen z razmerami v družbi.
- e) Duševno bolna oseba.
- f) Drugo _____

3. Če na ulici vidiš brezdomca, kaj narediš?

- a) Delam se, da ga ne vidim.
- b) Posmehujem se mu.
- c) Grem mimo njega, ker sem navajen/a na brezdomce.
- d) Se ustavim pri njemu in z njim spregovorim nekaj besed.
- e) Ustavim se in mu ponudim hrano, pijačo ali denar.
- f) Drugo _____

4. V kolikšni meri meniš, da so si brezdomci sami krivi za svoj položaj ?

- a) Samo oni so krivi za svoj položaj.
- b) Deloma so krivi za svoj položaj.
- c) Nikakor niso sami krivi za svoj položaj.
- d) O tem ne razmišljam.
- e) Drugo _____

5. Ali poznaš kakšno ustanovo/organizacijo, ki pomaga brezdomcem?

- a) Da (navedi jo) _____
- b) Ne

6. Kako bi po tvojem mnenju bilo potrebno reševati to problematiko ?

- a) Brezdomcem bi država morala zagotavljati ustrezna delovna mesta.
- b) Z raznimi predavanji ozaveščati brezdomce, da so tudi oni lahko koristni za družbo.
- c) Vzpostavljati več sodelovanja med organizacijami, ki skrbijo za brezdomce in ostalim lokalnim okoljem (npr. šole, delovne organizacije, knjižnice,...).
- d) Brezdomci morajo sami najti izhod iz svojih težav.
- e) Drugo _____

7. Kaj meniš, koliko je ta problem brezdomstva prisoten v tvojem domačem okolju (Prekmurju)?

- a) Pri nas je brezdomcev zelo veliko.
- b) Brezdomcev je malo.
- c) Še nikoli nisem zasledil/a brezdomca v mojem domačem okolju.
- d) Ne razmišljam o tem.
- e) Drugo _____

8. Katere osebe se po tvojem mnenju najpogosteje znajdejo v vlogi brezdomca ?

- a) Starejše osebe ne glede na spol.
- b) Mladostniki ne glede na spol.
- c) Starejše moške osebe.

- d) Starejše ženske osebe.
- e) Mladostniki moškega spola.
- f) Mladostnice ženskega spola.
- g) Drugo _____

9. Kakšna čustva po tvojem mnenju doživlja brezdomec?

- a) Žalost.
- b) Sram.
- c) Jezo.
- d) Razočaranje.
- e) Vseeno mu je.

10. Ali meniš, da se brezdomstvo tiče tudi tebe kot člana družbe?

- a) Da. Zakaj? _____
- b) Ne. Zakaj? _____

Priloga 2: VPRAŠANJA ZA INTERVJU Z VODJO ZAVETIŠČA ZA BREZDOMCE MURSKA SOBOTA

1. Kdo so vaši varovanci? Koliko jih je v tem trenutku?
2. Kaj je najpogostejši vzrok, da se nekdo znajde v vaši ustanovi?
3. Se morda povezujete s kakšnimi podobnimi ustanovami?
4. Kako pogosti so po vašem mnenju predsodki glede brezdomcev? Kaj je najpogostejši razlog za njih?
5. Kako nase gledajo brezdomci? Kakšna so njihova čustva?
6. Kako poteka navaden dan vaših varovancev?
7. Kaj jim nudi vaša ustanova?
8. Kako so preživeli praznike? (Božič)
9. Kakšni so pa njihovi stiki z družino?
10. Ali menite, da se ta pojav tiče širše družbe?

Priloga 3: VPRAŠANJA ZA INTERVJU Z VAROVANECM ZAVETIŠČA ZA BREZDOMCE MURSKA SOBOTA

1. Kako se počutite v Zavetišču za brezdomce?
2. Kaj vas je pripeljalo do tega položaja?
3. Opišite mi bivanje v tej ustanovi prosim.
4. Se vam zdi prav, da takšne ustanove obstajajo?
5. Kako dolgo ste že tukaj?
6. Kakšni so pa medsebojni odnosi z drugimi brezdomnimi osebami, ki bivajo tukaj?
7. Kaj pa obiski?

Priloga 4: VPRAŠANJA ZA INTERVJU Z BIVŠIM BREZDOMCEM

1. Kako si se znašel v tem položaju?
2. Si se takoj odločil poiskati pomoč?
3. Kako si doživljal svojo situacijo? (čustva,...)
4. Kaj misliš o brezdomstvu v Sloveniji?
5. Kaj praviš na vse možne predsodke glede brezdomcev?
6. Opiši mi prosim svoj običajen dan. Kakšna je tvoja situacija zdaj?
7. Kaj meniš o časopisu Kralji ulice?
8. Bi še kaj dodal? Kakšna misel mogoče?

Priloga 5: ZLOŽENKA

VZROKI ZA BREZDOMSTVO

- visoki stroški bivanja,
- pomanjkanje mest za zaposlovanje,
- pomanjkanje izobrazbe,
- nasilje v družini,...

POSLEDICE ZA BREZDOMCE

- socialna izključenost,
- osamljenost,
- osebni propad.

POSLEDICE ZA DRUŽBO

- večji stroški za reševanje problematike brezdomcev,
- poslabšanje medsebojnih odnosov.

USTANOVE V SLOVENJI

- Kralji ulice,
- Vincencijeva zveza dobrote,
- Društvo Mozaik.

KAJ LAHKO STORIM JAZ?

- Včasih lahko kupiš kakšen izvod časopisa **KRALJI ULICE**, ki ga pišejo brezdomci.
- Če naletiš na brezdomca, se ne posmehuj.

ZGODI SE LAHKO KOMURKOLI ZAVEDAJMO SE TEGA!

KDO SO BREZDOMCI?

Danes je **DOM** nekaj samoumevnega. Definira se kot prostor, hiša, kjer nekdo stalno živi.

BREZDOMCA pa lahko preprosto definiramo kot osebo brez doma.

STATISTIČNI PODATKI

- Leta 2017 v Sloveniji **2760** brezdomcev (podatki MDDSZ)
- Leta 2016 v Sloveniji **6700** brezdomcev (podatki društva Brezdomni do ključa)
- po svetu zabeleženih **100 milijonov** brezdomcev

INFORMACIJE

AVTORICA: Ina Zagorc

BREZDOMSTVO

**NE VIDIM - NE
OBSTAJA?**

